

Predstavujeme obce Mikroregiónu Radošinka

(Dokončenie z 3. strany)

Ďalšia časť obyvateľstva je zamestnaná v priemysle a v službách v Nitre. V roku 1961 bolo v dvoch častiach obce 879 obyvateľov. Samotné Výčapky mali v roku 1869 245 obyvateľov a v roku 1991 236 obyvateľov. Meno obce korešponduje s pôvodným vlastníkom, miestnym zemepánom Výčapským. Pôvodne obec patrila biskupom Nitrianskeho hradu, zemepánovi Výčapskému (Víchapi), Berenczymu, Ghyczyovcom, Szlávyovcom (pravdepodobne dali v obci postaviť renesančný poľovnícky zámok) a mnohým ďalším.

Tvorcami histórie obce a jej osídlenia však boli všetci obyvatelia bez rozdielu. V 14. storočí bola v záujme vplyvného veľmoža a vojvodu Matúša Čáka Trenčianskeho, rastom kráľovskej moci sa zvyšoval útlak a vykorisťovanie jednoduchého nevoľníckeho obyvateľstva.

V 15. storočí bola obec v bezprostrednom susedstve Bratrikov, v 16. storočí obyvateľstvo trpelo pod tureckým jarmom.

V rokoch 1580 až 1599 Turci obec prepadli, spustošili a vypálili, stupňoval sa útlak a vykorisťovanie. V 17. storočí sužovali obec protihabsburské povstania uhorskej šľachty a kurucké vojny. Utrpenie vyvrcholilo v roku 1773 keď sa zjavila „biela smrť“ - cholera epidémia.

Po ústupe Turkov, v období Márie Terézie boli vykonané pokusy o zlepšenie situácie nevoľníkov. Liberalizáciou spoločenských vzťahov v Uhorsku po zrušení nevoľníctva v roku 1785 - 1790 došlo aj k relatívnemu rozvoju slovenskej dediny. Začali sa vytvárať prvé roľnícke grunty. Začiatkom 19. storočia prichádzali do obce viaceré židovské rodiny a tiež nemeckí osadníci. Celkove sa spôsob života roľníkov nezmenil ani po zrušení poddanstva v roku 1848 a to v podstate až do kolektivizácie poľnohospodárstva v roku 1950.

V obci bola zriadená škola v roku 1890. Bola to jednotriedka s vyučovacím jazykom maďarským.

Z kultúrnych hodnôt je najznámejší miestny poľovnícky zámok, ktorý bol niekoľkokrát prestavaný a v nedávnej minulosti bol využívaný na rôzne účely. Ďalšou hodnotnou kultúrnou pamiatkou je socha sv. Jána Nepomuckého umiestnená na rázcestí ku kaštieli postavená asi v roku 1791 a pricestná asi dvestoročná kaplnka zasvätená Panne Márii Sedembolestnej. Pozoruhodná je aj prízemná budova predsumutá pred budovou - kúria pôvodne Nemeckého majera. Osobitným zdrojom informácií o obci je aj miestny cintorín, kronika a sve-

dectvom o živote obce aj Pamätník Filipa Gerháta z roku 1935.

Sulany

Oblasť geografického situovania Sulán je ľudským rodom obývaná dlhodobo. Siahla do počiatkov pravekých dejín našej vlasti, do staršieho paleolitu, teda do doby pred dvestopäťdesiatimi rokmi a snáď i viac. Prvá písomná zmienka o obci pochádza

Kaplnka Panny Márie Sedembolestnej vo Výčapkách.

z obdobia upevňovania ranofeudálneho uhorského štátu v roku 1296 pod názvom ZWLAN. V tomto období boli Veľké Sulany vlastníctvom Folkuša Ludanického, Malé Sulany boli pod vplyvom Matúša Čáka Trenčianskeho, neskôr patrili nitrianskemu biskupstvu. V roku 1390 sa označuje SULLEN. V roku 1571 patrila obec Forgáčovcom a Ujfalúšovcom. Sulany, ako aj obyvateľstvo okolitých obcí bolo až do 18. storočia vystavené

vojska, hajdukov, Turkov, Tatárov, moru a drahoty sú nevysloviteľné. Z ľudí zostal vo vypálených obciach len nepatrný počet."

V roku 1773 sa obce označovali názvami Malé Szulany a Veľké Szulany. Najstarší vlastníci sa uvádzajú Szlávienci, Emodyovci, Nyáriovci... V obci bola v roku 1875 založená dedinská škola. V rokoch 1902 - 1903 sa obce zlúčili do obce Sulany. Po rakúsko-uhorskom vyrovaní v roku 1867 nastáva tvrdý útlak Slovákov Maďarmi aj v Sulanoch. V roku 1869 mala obec spolu 225 obyvateľov a v roku 1993 316 obyvateľov.

Z historických pamiatok je zaujímavé kamenné súsošie z roku 1772, na obdĺžnikovom podstavci je umiestnený kríž a pod ním plastika kľačiacej Márie Magdalény, sv. Jána Evanjelistu a Panny Márie. Súsošie stojí na rázcestí ku Kapinciam, masívna budova školy dnes slúži ako materská škola. Svedectvo o prosperite Veľkých Sulán vydáva architektúra starých gazdovských domov a rozsiahly cintorín, ktorému dominuje centrálny kamenný kríž.

Spoločný názov Hruboňovo je utvorený pomenovaním podľa rodáka zo Sulán, Ľudovíta Hruboňa, rotmajstra armády Slovenskej republiky bojujúceho v SNP a zastreleného gestapom. Ďalší návrh miestneho učiteľa na nový názov obce „Lipany“ podľa miestnej aleji nebol prijatý. Opätovne

porovnávajúci "staré zašlé časy" s tými dnešnými. O duchovnom vývoji obyvateľstva sa však bude polemizovať niekoľko desaťročí.

V súčasnosti žije obec čulým životom. Po zmene spoločenského systému v roku 1989 nabral rozvoj spoločnosti iný rozmer. Zmenou vlastníckych vzťahov dochádza k rozvoju priemyslu, kladie sa zvýšený dôraz na životné prostredie, materiálno a duchovný rozvoj obce.

V tomto období vybudovala obec vodovod, dobudováva sa kanalizačná sieť, stavajú nájomné byty, čím zabezpečuje pre svojich občanov tie najlepšie podmienky pre bývanie a čistotu životného prostredia. V oblasti športu vytvára podmienky na všestranný rozvoj mládeže formou klubovej futbalovej činnosti, turistiky a zimných športov, najmä lyžovania.

V kultúrnej a sociálnej oblasti vytvára podmienky formou spoločenských podujatí pre všetkých obyvateľov spoločne. Zvláštnu pozornosť venuje poproduktívnym občanom - dôchodcom, pre ktorých organizuje ciele akcie ako napr. návšteva kultúrnych a historických pamiatok, posedenie pod jedličkou, Mesiac úcty ku starším a mnohé iné. Pre tých najmenších škôlkárov vytvára podmienky pre rozvoj, zábavu a duchovný rast aj napriek problémom v oblasti financovania.

Možno konštatovať, že malá obec Hruboňovo, sa správne zorientovala v novej dobe o čom svedčí aj starostlivosť o svojich občanov, zabezpečovaním každodenných potrieb, ale hlavne rozvoju investičnej výstavby, čo jej môžu závidieť všetky obce Radošinskej doliny, ktoré ešte mnoho

Cintorín v Malých Sulanoch.

nesmiernemu útlaku spôsobenému v dôsledku mocenských záujmov veľmoci a povstania. Ukrutnosť tejto doby vykresľuje aj dokument, v ktorom je uvedený: „...Nikto nemal nielenže vlastný dom, ale ani nijaký majetok. Ľudia sa skrývali v zime i v lete v horách aj so svojimi rodinami. Ničenie cisárskeho habsburského

osamostatnenie obcí v roku 1991 v rámci autoidentifikačných snáh sa neuskutočnilo.

Nezmyselné vojnové obdobie 20. storočia zanechalo hlboké stopy vo vedomí obyvateľstva, avšak s príchodom normalizácie v 50-tych rokoch dochádza k materiálnemu rozvoju, čo dodnes oceňujú mnohí občania

Kamenný kríž na rázcestí.

rokov nebudú mať takú rozvinutú infraštruktúru ako Hruboňovo.

Riešenia ďalších naliehavých problémov investičných, kultúrnych a sociálnych potrieb chce obec zabezpečovať aj prostredníctvom dotácie z európskych fondov a programu LEADER v rámci mikroregiónu Radošinka, ktorého je členom.